

Wandel in de Waterwereld

Om de rioolwaterzuivering Garmerwolde kun je verschillende wandelroutes volgen. Deze routes laten je de mooie natuur en het waterbeheer in onze regio zien. Ze helpen je ook om beter te begrijpen hoe wij water zuiveren en werken aan veilig leven met water.

1 Rwzi Garmerwolde

53.23716, 6.60068

Op de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Garmerwolde wordt afvalwater gezuiverd. De RWZI Garmerwolde kan jaarlijks bijna 36 miljoen m³ rioolwater zuiveren. Dit is een gemiddelde van ongeveer 98.500 m³ per dag. Dat staat gelijk aan de dagelijkse verwerking van 960 vrachtwagens per dag! Na het zuiveren wordt het gezuiverde water geloosd in het Eemskanaal. Een deel van het gezuiverde water wordt gebruikt voor de productie van industriewater. Na zuivering blijft zuiveringsslib als restproduct over. Uit het restproduct kan door eindverwerking onder andere energie worden gewonnen.

2 Stuw Geweideweg

53.24241, 6.65648

Een stuw is een klep in een sloot of kanaal. Een stuw kan vast of beweegbaar zijn. Achter de stuw blijft het water staan en houden we het water op het afgesproken peil. Bij een beweegbare stuw kunnen we met de klep de waterhoogte regelen. In de winter staat het peil lager: we zetten de klep open zodat regenwater weg kan en we wateroverlast voorkomen. In de zomer staat het peil hoger: we doen de stuw dicht om water vast te houden voor landbouw en natuur.

3 Kerk Garmerwolde

53.24829, 6.64784

De oorspronkelijk katholieke kerk van Garmerwolde werd in de dertiende eeuw gebouwd. Toen Maurits van Oranje Groningen in 1594 veroverde op de Spanjaarden, werd alles in de kerk wat herinnerde aan het katholicisme vernietigd. De Spaanse overgave heet ook wel de Reductie van Groningen. De stad werd hierbij weer

samengevoegd met de Ommelanden (reductio = terugbrengen). In de kerk bevinden zich sinds 2020 twee opvallende wenteltrappen, die bezoekers naar verschillende tentoonstellingen kunnen leiden. Het interieur van de kerk met zijn beschilderde meloengewelven is goed bewaard gebleven.

4 Kaakheemsterstuw

53.26896, 6.68360

Zie voor uitleg nr. 2.

5 Damsterdiep

53.27350, 6.69929

Het Damsterdiep is een kanaal tussen Groningen en Delfzijl. Het kanaal is ongeveer 27 kilometer lang. Delen ervan bestaan al sinds vóór het jaar 1000. Later, vooral in de 15e eeuw, kwamen er nieuwe delen bij. De Groningers groeven in 1424 het Damsterdiep om het teveel aan water af te voeren uit het lage land. Dit is het stuk tussen Oosterhoogbrug in Groningen en Ten Post. Het Damsterdiep mondt uit in de Eems bij Delfzijl. Tegenwoordig wordt het Damsterdiep bijna niet meer gebruikt voor scheepvaart; het Eemskanaal heeft die functie grotendeels overgenomen.

6 De Widde Meuln

53.27285, 6.69884

De Widde Meuln in Ten Boer ligt aan het Damsterdiep en is een molen uit 1839. Hij werd toen gebouwd als pelmolen, een molen die gerst tot gort pelt. Later, in 1855, werd de molen ook een korenmolen, waar graan tot meel werd gemalen. De molen is gemaakt van gele IJsselsteentjes, wat bijzonder is. In Groningen werden molens meestal gebouwd met rode bakstenen. Door de lichte kleur kreeg de molen de bijnaam "De Widde Meuln" (De Witte Molen). Tussen 2005 en 2006, kreeg de molen een nieuwe kap en nieuwe wieken. Sinds 2007 draait de molen weer.

7 Eemskanaal

53.25278, 6.68831

Het Eemskanaal is een belangrijke waterweg in de provincie Groningen. Het kanaal verbindt de stad Groningen met Delfzijl en de Eems. Het werd aangelegd tussen 1866 en 1876 en heeft een lengte van ongeveer 26,5 kilometer. Het kanaal speelt een cruciale rol in zowel de scheepvaart als de waterafvoer van de regio. Het kanaal is geschikt voor coasters en wordt gebruikt voor het transport van goederen. Daarnaast helpt het Eemskanaal bij de afvoer van het teveel aan water uit de provincies Groningen en Drenthe.

WANDELROUTE 13 KM

Wandel in de Waterwereld: RWZI Garmerwolde - Ten Boer

AMNOI WATERWERELD

